

Rahapeliuutoilla rahoitettujen toimintojen rahoitusmalli –valmistelun parlamentaarisen seurantaryhmän järjestäytymiskokous 28.10.2021

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja totesi esityslistan sekä paikallaolevat seurantaryhmän jäsenet.

Puheenjohtaja totesi Parlamentaarisen seurantaryhmän roolin olevan parlamentaarisen konsensuksen sopiminen tulevasta rahoitusmalliuudistuksesta. Uudistettavan rahoitusmallin ja siihen liittyvän hallituksen esityksen valmistelusta vastaa pääministeri Marinin hallitus.

Pääministeri Marinin valtiosihteeri Henrik Haapajarvi esitteli hallituspuolueiden poliittisten valtiosihteereiden muodostamassa hankeryhmässä luonnostellut kaksi rahoitusmalliluonnosta, joista ensimmäinen olisi nk. kokonaisuudistus –malli ja toinen nk. osittaisuudistus –malli. Liikasen rahoitusmallin uudistamista valmistelleen työryhmän raportissa esitetyistä malleista em. luonnokset mukailevat ratkaisuvaihtoehtoja 3 ja 4 (Liikasen raportti, s. 93-95) seuraavasti:

Kokonaisuudistusmalli –luonnoksen alustava sisältö vsi Haapajarven esittämänä:

- Veikkausvoittovaroista tuloutettava tuotto tilitetään kokonaisuutena yleiskatteellisena valtion tulotilille ilman Arpajaislaissa määriteltyjä käyttötarkoituksia ja jakosuhteita. Tuloutettavan tuoton määräitys päivitetään Arpajaislain §18 osalta seuraavasti: Valtion tulotilille tuloutetaan vuosittain tuotto, jonka arvioidaan vastaavan Veikkaus Oy:n asianomaisen tilikauden voittoa ja uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja.
- Arpajaislaista poistetaan pykälät 17, §17a, §17b, §17c, joissa tällä hetkellä säädetään tuotolla rahoitettavat käyttötarkoitukset ja tuoton jakosuhteet. Tuoton yleiskatteellista tuloutusta koskeva §19 päivitetään vastaamaan em. yleiskatteellista tuloutusmenettelyä suoraan valtion tulotilille.
- Tuloutusmenettely tarjoaa istuvalle hallitukselle mahdollisuuden päättää valtionavustustoimintaan allokoitavasta rahoitustasosta a) neljän vuoden kehysbudjetissa (JTS) ja/tai b) seuraavaa vuotta koskevassa talousarvioesityksessä, joka voi olla tasoltaan Veikkaus Oy:n tulouttamaa tuottoa vastaava tai sitä suurempi/pienempi (Liikasen työryhmä esitti, että summa olisi vähintään sama kuin tuloutettu tuotto)
- Valtiosihteeriryhmä esittää, että kokonaisuudistuksessa ei luovuttaisi käyttötarkoitusten ja jakosuhteiden määrittelyä, kuten Liikasenkin työryhmä esitti. Alustavasti vaihtoehtoiset mallit em. määrittelemiseksi ovat seuraavat: a) valtion tulotilille tuloutetun tuoton käyttötarkoitukset ja jakosuhteet määritetään hallituksen talousarvioesityksen valtionavustusmomentin päätösosassa, joka on juridisesti sitova tai b) valtion tulotilille tuloutetun tuoton käyttötarkoitukset ja jakosuhteet määritetään tätä tarkoitusta varten luotavalla uudella ”jakolakisäädöksellä”. Valtiosihteeriryhmässä vain lakitasoinen jakosuhte on nähty riittävän vahvana ja läpinäkyvänä jakosuhteiden pohjana.
- Rahapelihaittojen haittojen ehkäisyyn edelleen korvamerkittäisiin erillinen määräraha suoraan rahapeliuutoista. (Nykyään STM lähettää Veikkaus Oy:lle rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen kohdistettavista toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia vastaavan laskun, jonka Veikkaus Oy maksaa STM:lle). Rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen hallituksen toimesta allokoitava rahoitus voidaan sisällyttää tähän tarkoitukseen perustettavaan talousarvioesityksen momenttiin esim. STM:n pääluokkaan. Momentilta voitaisiin rahoittaa rahapelihaittojen ehkäisy- ja vähentämistoimia niitä toteuttaville toimijoille.

- **Osittaisuudistusmalli –luonnoksen** alustava sisältö vsi Haapajärven esittämänä:
 - Osittaisuudistuksessa rahanjako tapahtuisi Arpajaislain mukaisesti samoin kuin nykyäänkin, mutta rahapelituotoista saavien edunsaajajoukkoa pienennetään. Rahapeli toiminnan tuotot säilyisivät edelleen kehyksen ulkopuolisena ja tuotto käytettäisiin korvamerkittynä säädettyihin tarkoituksiin. Lisäksi osa rahapelituotoista ja näillä rahoitettavista menokohteista siirrettäisiin pysyvästi valtion yleisillä budjettivaroilla rahoitettavaksi. Tällöin tulisi eteen valinta siitä mitkä edunsaajat siirtyisivät budjettirahoitukseen ja mitkä eivät.
 - Osittaisuudistuksessa Arpajaislain mukaisia rahapeli toiminnan tuoton käyttötarkoituksia ja niiden välistä suhdetta tulisi muuttaa, jos korvamerkinnän piiriin jäävät kohteet painottuisivat nykyainsäädännöstä poikkeavasti
 - Osittaisuudistus –mallissa rahapeli tuottoja saavat tahot eivät saa erillistä kompensatiota, vaikka rahapeli tuotot pienenisivät vuosina 2024-2025
 - Em. momentin lisäksi istuva hallitus päättäisi erillisestä valtionavustusmomentista ja sen rahoitustasosta yksilöimällä momentin päätösosassa nimetyt edunsaajat, niiden jakosuhteet sekä käyttötarkoitukset momentin päätösosassa/selvitysosassa (vrt. UKK –instituutin oma momentti STM:n pääluokassa).

Esittelyistä rahoitusmalliluonnoksista käytiin ryhmässä aktiivista keskustelua, josta seuraavassa tiiviit kiteytykset:

- Rahoitusmalliuudistuksen voimaantulo vuoden 2024 alusta lukien on perusteltu, mutta jo vuosi 2023 tulee huomioida rahoitustason osalta talousarviovalmistelussa.
- Rahoitusmalliuudistusta koskevassa valmistelussa on kysymys sekä rahoitusmallirakenteesta että rahoituksen määrästä.
- Rahoitustason tarkastelussa on perusteltua tarkastella valtionavustusrahoituksen allokointumisen kokonaiskuva: esim. liikunnan osalta kansalaisjärjestöille allokoitavan rahoituksen osuus suhteessa kunnille allokoitavaan rahoitukseen. Vastaava tarkastelu on perusteltua myös muiden käyttötarkoituskohdeiden osalta.
- Rahoituksen allokointiin liittyen keskustelussa nostettiin esiin kysymys siitä, rahoitetaanko valtion toimesta lakisääteisiä palveluita vai niitä täydentäviä palveluita, joiden tuottamisesta vastaavat kansalaisjärjestöt. Keskustelussa nostettiin esiin myös kysymys järjestöjen taloudellisesta asemasta ja sen mahdollisesta huomioimisesta rahoitusta allokoitaessa: tulisiko järjestöjen taloudellinen asema huomioida rahoitusta allokoitaessa: vahva talous vs heikko talous?
- Useissa puheenvuoroissa nostettiin esiin kansalaisjärjestöjen omien varainkeruumahdollisuuksien kehittäminen vahvistamaan omarahoitusosuutta. Ryhmän jäsenet esittivät pohdittavaksi ja ideoitavaksi varainkeruumalleihin liitettäviä insentiivejä, jotka kannustaisivat järjestöjä omarahoituskanavien luomiseen ja hyödyntämiseen.
- Rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen liittyvistä toimenpiteistä ja rahoituksesta on tärkeää muodostaa kokonaiskuva, koska rahapeli en toimeenpanon yksinoikeusjärjestelmän (Veikkaus Oy:n monopoliasema) oikeudellinen peruste on rahapeleistä aiheutuvien haittojen ehkäisy ja vähentäminen, rahapelaamiseen liittyvien väärinkäytösten ja rikosten torjunta. Rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen allokoitavan rahoituksen tulee olla riittävällä tasolla.
- Veikkausvoittovaroista tuloutettavan tuoton käyttötarkoitusten ja jakosuhteiden osalta korostettiin ennakoitavuuden ja jatkuvuuden merkitystä. Em. mahdollistaminen edellyttää sitä, että käyttötarkoituskohteita ja jakosuhteita ei olisi mahdollista muuttaa helposti. Toisaalta todettiin myös, että on tärkeää säännöllisesti arvioida valtionavustustoiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta ja näihin liittyviä kannustumia. Tärkeää on myös seurata mahdollisia kysyntään

liittyviä muutoksia, jotka voivat olla sekä laskevia että nousevia. Kysynnän kehityksen toteutumat ja näkymät tulisi voida huomioida rahoituksen käyttötarkoitusten määrittelyssä ja rahoituksen allokoinnissa. Em. liittyen esitettiin näkemys siitä, että kysynnän painopiste nykyisissä käyttötarkoituksissa tulee siirtymään vahvasti sote-puolelle.

- Keskustelussa viitattiin myös valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisaatiohankkeeseen (VM:n käynnistämä hanke), jossa järjestöt ovat olleet aktiivisesti mukana. Kehittämishankkeessa valmisteltavat uudet digipohjaiset palvelut (Haeavustuksia.fi, Tutkiavustuksia.fi, Hallinnoivastuksia.fi) voivat tarjota hyötyjä järjestöjen tukipalveluiden kehittämiseen ja tehostamiseen, jotka nostettiin puheenjohtajan puheenvuorossa esille. Keskustelussa mainittiin tarve keventää/muuttaa ministeriöiden roolia 10.000 eur tai alle käsiteltävien ja myönnettävien avustusten osalta, minkä em. hankkeen luomat uudet palvelut mahdollistaisivat.
- Valtiosihteeri Haapajärven esittämistä rahoitusmalliluonnoksista todettiin parlamentaarisen seurantaryhmän ek-puolueiden jäsenten toimesta, että kokonaisuudistus –malli olisi lähtökohtaisesti parempi vaihtoehto. Osittaisuudistuksen todettiin olevan luonteeltaan väliaikaisratkaisu. Paikalla olleista puolueista kokonaisuudistusta kannattivat varauksetta kaikki muut paitsi kristillisdemokraatit ja sosialidemokraatit, jotka näkivät osittaisuudistuksen voivan toimia mahdollisesti siltana kokonaisuudistukselle. Osittaisuudistukseen liitettiin riskinä mahdolliset kilpailulliset jännitteet eri sektoreiden välillä.

Samoin parlamentaarisen seurantaryhmän ek-puolueiden jäsenet olivat yksimielisiä siitä, että käyttötarkoituksiin ja jakosuhteisiin liittyvien linjausten tulee olla edunsaajien ennakoitavissa ja ei-helposti poliittisesti muutettavissa. Yleisesti kannatettiin kaikkien parlamentaarisen seurantaryhmän ek-puolueiden toimesta kannusteiden luomista aktivoimaan kansalaisjärjestöjen omaehtoista varainkeruuta.

Seuraava kokous sovittiin pidettäväksi 9.11.2021 kl 14.30-15.30.

Paikka ja tila vahvistetaan ennen kokouspäivää. Esityslista ja siihen liittyvä aineisto toimitetaan ma 8.11 aikana.

3.11.2021

Toimeksisaaneena,

Seppo Määttä
Valtioneuvoston kanslia/Strategiaosaston johtaja
seppo.maatta@gov.fi